BIBL. VRIJE UNIV.

26e JAARGANG No. 35 2 JUNI 1951

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. — Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haarlemmermeer; Mr Dr J. Meulink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa. U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes. Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE", GOES.

Abonn.: ƒ 4.— per halfj., buitenl. ƒ 10.— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD. Hoofdartikel: Apostolische successie. — Uit de Schrift: Velen geroepen..... weinigen uitverkoren (Mt. 22 : 14). — Kerkelijk leven: Wees „anti", maar niet „een anti"..... en heelemaal niet „een contra". - Rechtskracht en rechtswerking. - De onbevlekte ontvangenis van Maria. — Breedheid van de „versmalde gemeente". — Gedicht. — Op en om 't kerkplein: Haak-in-actie. — Zending en Evang.: De Zendingsarbeid op Oost-Soemba nog niet afgeloopen. - Kort Verslag. - Een goed idee. Wie werkt er mee? — Aan een jongeren tijdgenoot: Gananja in de woestijn. — Jeugdleven. — Groninger Brieven. — Persschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Apostolische successie

ROME'S „BLASPHEMISCHE USURPATIE".

Een onzer lezers verzocht ingelicht te worden over de „apostolische successie"; gaarne willen we hem van antwoord dienen; voor nader onderzoek raadplege men de litteratuur-opgave [1]).

In Rome bevindt zich op de piazza San Pietro, het ruime plein vóór den St. Pieter, een obelisk, door het klassieke Rome op Egypte veroverd en door keizer Caligula naar Rome getransporteerd, om te dienen als spina (keerpunt) in den circus; onder de oorspronkelijke heidensche hiëroglyphen leest men thans in de latijnsche taal: „Christus overwint, Christus heerscht, Christus beveelt, Christus beschermt zijn volk tegen alle kwaad". Deze tweeërlei inscriptie op den „versteenden zonnestraal" is een (ongewild en onbedoeld) symbool: c h r i s t e n d o m èn h e i d e n d o m. Rome heeft de ingedrongen heidensche elementen gehandhaafd, niet uitgezuiverd; zij heeft het absolute, qualitatieve verschil zonde—genade vervangen door de relatieve, quantitatieve onderscheiding natuur—genade; zij heeft in de leer van de mystische contemplatie, de twee naturen van Christus, de transsubstantiatie en de aanschouwing Gods door de zaligen in den hemel, die daar God in Zijn Wezen zouden zien, Zijn eigenschappen en de drie Personen, d e v o l s t r e k t e g r e n s l i j n t u s s c h e n S c h e p p e r e n s c h e p s e l u i t g e w i s c h t en op het voetspoor van de heidensche neo-platonische mystiek de v e r g o d d e l i j k i n g van den mensch staande gehouden: de mensch zou zich op grond van bovennatuurlijke gaven al hooger verheffen om ten slotte Gode gelijk te worden.

Zooals het is in de leer, is het ook in de kerkregeering. In den St. Pieter zelf loopt alles uit op het groote koor en daar bevindt zich de reusachtige cathedra (stoel) van Petrus, een bronzen troon, gedragen door de vier groote kerkleeraars: in de hoofdkerk van de Roomsche gemeenschap is de ereplaats ingeruimd voor den pauselijken zetel, voor een mensch. Alle oogen en harten moeten zich naar hem richten om in hem Gods heerlijkheid op aarde te aanschouwen en te bewonderen: m e n s c h v e r g o d i n g. In de adoratie die men hem toebrengt hebben kardinalen het voorrecht, hem den (geschoeiden) voet, daarna de (door den zoom van den grooten vespermantel bedekte) hand te kussen; patriarchen, aartsbisschoppen, bisschoppen en abten kussen eerst den voet, dan de knie; de overige stervelingen worden alleen tot den voetkus toegelaten; men noemt hem den vicarius (plaatsvervanger) van Christus op aarde, men spreekt hem aan als de Heilige Vader, Allerheiligste Vader, Uwe. Heiligheid; op het 5e Lateraanconcilie riep de Kanonicus van Padua den paus toe: gij zijt de Herder, de Geneesheer, de Bestuurder, de Verzorger; gij zijt ten slotte d e t w e e d e G o d o p a a r d e. Terecht heeft Harnack opgemerkt, dat de a a n b i d d i n g van den paus slechts een kwestie van tijd is.

DE APOSTEL PETRUS EN DE SUCCESSIE.

De Roomsche kerk leert, dat de bisschoppen (episkopen) de opvolgers zijn van de apostelen. Wel is er verschil. In vier zaken: de onmiddellijke roeping bij de apostelen, de onbeperktheid en algemeenheid van hun zending, hun onbeperkte volmacht en de onfeilbaarheid hunner leer. Wanneer nu gezegd wordt: het apostolaat is voortgezet in het episcopaat, houde men in 't oog, dat het apostelschap alleen maar is een buitengewone en voorbijgaande vorm van het bisschopsambt.

Bij één apostel is het echter anders. Hij zou, als eerste en eeuwig principe van de eenheid der kerk, haar f u n d a m e n t wezen. Zijn apostolaat is b l i j v e n d. Namelijk dat van den apostel Petrus. Hij was onderscheiden van de andere apostelen, want hij bezat behalve het apostolaat ook het primaat, en deze voorrangs-positie was bepaald door de behoeften, die de stichting der kerk meebracht. Hij heeft de gemeente van Rome gesticht, hij heeft in die stad (veelal meent men: 25 jaar) gewoond en gewerkt, hij heeft daar naast het apostelschap ook het primaat over de gansche kerk uitgeoefend, hij heeft èn zijn apostolaat èn het primaat aan één bepaalden opvolger (Linus) overgedragen. Vraagt men nu naar het verschil tusschen het apostolaat van Petrus en dat van zijn opvolgers, dan ligt dat niet in vier, doch slechts in twee zaken, n.l. in Petrus' onmiddellijke zending en in de onfeilbaarheid der leer. Maar dit laatste verschil is niet zoo groot als het schijnt: Petrus bezat wel de voortdurende onfeilbaarheid door een doordringende vervulling met den Heiligen Geest, doch de paus is ook onfeilbaar, zij het dan incidenteel, n.l. door assistentie des Heiligen Geestes, zoodat hij wel geen nieuwe openbaringen ontvangt en geen nieuwe leer kan voordragen, maar hij kan de door de apostelen overgeleverde openbaring getrouw bewaren en uitleggen, en dit geschiedt zóó, dat hij, sprekende vanuit zijn katheder en als herder en leeraar van alle christenen een leer over geloof of zeden vaststellend, door Goddelijke ondersteuning de onfeilbaarheid deelachtig is, uit zichzelf, niet eerst tengevolge toestemming van de kerk. In de praktijk wordt het aldus, dat de paus ook f e i t e n kan vaststellen, zoover deze met geloof en zeden samenhangen, b.v. of Mozes de schrijver is van de eerste 5 boeken der H. Schrift, of Petrus in Rome geweest is als bisschop, enz. — en wat blijft er over, dat n i e t met geloof of zeden samenhangt?

In de tweede helft der tweede eeuw kwam de gedachte op, dat de bisschoppen door de apostelen in de gemeenten waren aangesteld, in regelmatige successie elkander opvolgden en daarom dragers waren van het charisma der waarheid. Van nu af maakte niet meer het woord der apostelen, d.i. de Heilige Schrift, uit, welke kerk de leer der apostelen onveranderd handhaaft, maar de Schrift werd van haar zelfstandigheid en autoriteit beroofd, het werd nu: de kerk gaat boven 't Woord uit: de in onafgebroken successie van de apostelen afstammende bisschoppen gingen uitmaken wat de leer der apostelen is. Zelfs wordt na de afkondiging van het dogma der onfeilbaarheid (1870) de apostolische successie der ambtsdragers geheel en al door de gemeenschap met den paus bepaald. De eenheid met dén paus is noodzakelijk om een bisschop rechtmatige opvolger der apostelen te doen zijn. Omgekeerd wordt de apostolische successie die een bisschop deelachtig is terstond ijdel, als hij de gemeenschap met den paus verbreekt. Wat de paus ook ten dezen verordineert is in laatster instantie, omdat h ij het zegt, onomstootelijk regel en wet.

SUCCESSIE BUITEN DE ROOMSCHE KERK.

De grieksch-katholieke of oostersche kerk houdt evenceens vast aan de apostolische successie; alleen wordt daar de autoriteit der kerk niet gerepresenteerd door hiërarchische personen, maar door „heilige mysteriën". In Duitschland gingen alle bisschopsrechten over op den lutherschen landsvorst; sommige landskerken hebben een bisschop als geestelijk leider:

[1]) Een onuitputtelijk arsenaal voor de controvers met Rome bieden de geschriften uit de reformatie-periode der 16e en begin 17e eeuw. Inzake de apostolische successie geven Calvijn's Institutie en Bavinck's Dogmatiek (zie hieronder) een voor ieder toegankelijk overzicht; voor hen, die van de kwestie breeder studie willen maken, vermelden we, zonder ook maar in de verte aanspraak op volledigheid te maken, als anti-Roomsche werken: Bonaventura Vulcanius' herdruk van Nili: De primatu papae Romani libri duo; P. J. Twisck's „Cortschriftelijck bewijs" tegen de apostolische successie; voorts schrijft Guido de Brès er over in zijn „Baston de la Foy"; Petrus Dathenus in zijn laatste antwoord aan Latomus; Gomarus in „De Schildt der waerheydt"; Rivetus in „Catholicus orthodoxus", in „Jesuita Vapulans" en in andere werken; Revius in zijn „Historia pontificum"; Jacobus Trigland geeft uit een klein, maar goed gedocumenteerd boekje: „Valschen roem des Pausdoms, ofte korte ende klare Aenwijsinge hoe verkeerdelijck ende bedrieghelijck de Paus-Geestelijcke handelen, als zij roemen van haere Kerkelijcke Successie ende Sendinghe"; Amesius handelt er over in zijn „Bellarminus enervatus"; Cabeljau in zijn „Catholijck Memory-boeck"; P. Merula in „Tijd-Threzoor"; Voetius en Schoockius spreken er van in verschillende werken; de eerste zeer breed in zijn „Desperata causa Papatus", door zijn discipel gevolgd in diens „Desperatissima causa Papatus".

Van de buitenlanders vermelden we: Chamierus (Panstratiae Catholicae); Du Plessis Mornay (Le Mystère d' Iniquité, c'est à dire, l' Histoire de la Papauté); Du Moulin (De Monarchia temporali Papae; Nouveauté du Papisme); Blondel (De episcopis ac presbyteris; De la primauté en l'Eglise); Basnage (Histoire de la religion des Eglises Réformées, dans laquelle on voit la succession de leur église); Salmasius (De primatu Papae Romani); Usserius (De..... christianarum ecclesiarum continua successione et statu historica explicatio); Bilson (The perpetual Government of Christ's Church).

Verder vestigen we de aandacht op de handboeken over kerkgeschiedenis, kerkrecht en symboliek, op dogmenhistorische werken (Harnack I⁴, S. 399—425, 480—496; Seeberg I², S. 307 ff, 311 ff; Loofs ⁴, S. 134, 209); op dogmatieken uit vroeger en later tijd, b.v.: Calvijn's Institutie (vert. Sizoo, deel III, bl. 88—163); à Marck's „Merch" (1705, bl. 904—915); Synopsis purioris theologiae (ed. Bavinck, pag. 445—458); F. Turrettinus in het 4e deel van zijn Institutio theologiae elencticae: De necessaria secessione nostra ab ecclesia romana; Bavinck's Dogmatiek (IV², bl. 377—401); Honig's Handboek (bl. 738—741, 744—747), enz. enz.

Tenslotte wijzen we op artikelen in theologische encyclopedieën, b.v. Herzog-Hauck, Realencyclopädie (merkwaardigerwijs geen artikel over successio apostolica, evenmin als „Die Religion in Geschichte und Gegenwart) artt. Episcopal-system, Papal-system, Verfassung, etc.

Velen geroepen.... weinigen uitverkoren

UIT DE SCHRIFT

„Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren". Matth. 22 : 14.

Bovenstaande tekst heeft reeds vele christenen het angstzweet doen uitbreken. En het waren waarlijk niet altijd de slechtste.

Men las en verstond dit vers zóó, dat de roeping eigenlijk van weinig beteekenis was. Die gaat immers uit tot allen, die het Evangelie hooren.

De groote vraag was maar, of men uitverkoren was. En met die vraag tobde men. En men trachtte aan de weet te komen of men uitverkoren was, door zelfonderzoek naar en vaststelling van onfeilbare kenmerken der ware geloovigen.

Maar op deze wijze kwam nooit iemand tot echte rust.

Anderen maakten zich over dezen tekst geen zorgen.

Men wist er eigenlijk geen raad mee. En daarom dacht men er maar niet over na en sprak er niet over. Men las er liefst maar haastig over heen en rangschikte hem onder de vele „moeilijke" teksten, die in den Bijbel staan. Ik denk niet, dat dit woord van den Heere Jezus angst bij ons wil wekken. Ik denk ook niet, dat we zorgeloos er over heen moeten lezen. Maar dat de Heere met dit woord een heilige zorgvuldigheid bij ons wil kweeken.

⁂

Voor een recht verstaan is noodig dat we letten op het verband.

Deze woorden staan aan het slot van de bekende gelijkenis van het koninklijke bruiloftsmaal. In deze gelijkenis stelt de Heere Jezus vóór de dringende, welgemeende noodiging tot de vreugde van het Koninkrijk der hemelen.

De koning zond z'n dienstknechten uit om de genooden ter bruiloft te roepen. Als de eerstgenoodigden niet willen komen zendt hij andere dienstknechten uit zeggende: Zegt den genooden: Ziet, ik heb mijn middagmaal bereid; mijn ossen en de gemeste beesten zijn geslacht, en alle dingen zijn gereed; komt tot de bruiloft.

Niemand der genoodigden kon zeggen, dat de noodiging niet ernstig gemeend was.

De oorzaak van hun niet-komen lag in hun niet willen.

Ze hadden geen belangstelling voor den bruidegom.

Ze lieten eigen zaken voorgaan. Die waren veel belangrijker.

De één ging naar z'n akker, een andere naar z'n koopmanschap.

Anderen grepen des konings dienaren, deden hun smaadheid aan en doodden hen.

Daarmee is geteekend de houding van het Joodsche volk, dat eerst genoodigd werd.

Maar het achtte de noodiging niets waard.

Het doodde de profeten en kruisigde den hoogsten Profeet en Leeraar.

Toen heeft God de doodslagers vernield en hun stad in brand gestoken.

Waarmee gedoeld wordt op de verwoesting van Jeruzalem.

⁂

Maar de roeping door het Evangelie gaat door.

De koning zegt tot z'n dienstknechten: De bruiloft is wel bereid, doch de genooden waren het niet waardig. Daarom, gaat op de uitgangen der wegen en zoovelen als gij er zult vinden, roept ze tot de bruiloft.

Nadat het Joodsche volk in groote meerderheid het Evangelie had verworpen, werden de heidenen geroepen. En velen kwamen tot het feest.

Werden getrokken uit de duisternis der zonde en kwamen tot Gods wonderbaar licht. En de bruiloft werd vervuld met aanzittende gasten.

Een ontelbare schare deelde in de vreugde des HEEREN.

We hebben geen enkele reden de roeping door het Evangelie te kleineeren.

De Dordtsche Leerregels (H. III/IV, 8) zeggen daar zoo schriftuurlijk van:

„Doch zoovelen als er door het Evangelie geroepen worden, die worden ernstiglijk geroepen. Want God betoont ernstiglijk en waarachtiglijk in zijn Woord, wat Hem aangenaam is: namelijk, dat de geroepenen tot Hem komen. Hij belooft ook met ernst allen, die tot Hem komen en gelooven, de rust der zielen en het eeuwige leven".

Het is een onuitsprekelijk voorrecht, dat we door het Evangelie geroepen worden. Daarmee bewijst de HEERE ons groote genade. Want Hij is ons niets verplicht.

Maar de roeping legt ons ook groote verantwoordelijkheid op.

Het moet blijken, dat het ons bij de opvolging der roeping om den Heere te doen is.

Dat leert ons het slot van de gelijkenis.

Toen de koning de aanzittende gasten overzag merkte hij, dat één der gasten geen bruiloftskleed aan had. En hij zeide tot hem: Vriend! hoe zijt gij hier ingekomen, geen bruiloftskleed aanhebbende? En hij verstomde.

Hij stond als gemuilkorfd! Z'n mond werd dicht gesnoerd.

Hij kon niets tot zijn verontschuldiging inbrengen! Het was zijn eigen schuld, dat hij geen feestkleed droeg. Anders had hij immers wel gesproken?

Het was dezen gast niet om den Gastheer, den Bruidegom te doen geweest.

Hij wilde wel naar het feest, maar zich voor het feest niet kleeden.

Hij was zoo maar in z'n oude plunje naar de bruiloft gegaan. Daaruit bleek z'n onverschilligheid voor den koning en z'n zoon.

Daarom zeide de koning tot z'n dienaars: Bindt z'n handen en voeten, neemt hem weg en werpt hem uit in de buitenste duisternis; daar zal zijn weening en knersing der tanden.

Hij krijgt niet weer gelegenheid om binnen te komen.

Wie geen zorg draagt voor een feestkleed wordt gestraft met eeuwig verderf.

⁂

Hiermee wil de Heiland ons zonder twijfel leeren, dat we met onze roeping ernst moeten maken. Dat het ons maar niet om den hemel, maar om den Heere te doen moet zijn. Dat we niet maar moeten geven om het feest, maar om den Bruidegom.

Geroepen zijn door het Evangelie is een groot voorrecht.

Maar het geloof aan het Evangelie moet dan ook blijken uit een godzaligen wandel. Anders zullen we aan het einde der dagen niet behooren tot hen, die dan zullen worden uitgekozen om altijd bij den Heere te zijn.

En daar hebt ge de beteekenis van onzen tekst.

Velen worden door het Evangelie geroepen.

Maar velen van die geroepenen maken geen ernst met die roeping.

Ze zorgen niet voor een feestkleed. Ze willen wel den hemel ingaan, maar niet voor den Heere leven. Ze maken hun roeping en verkiezing niet vast!

En daarom zullen ze bij de schifting aan het einde der dagen uitvallen. Ze zullen niet worden uitgekozen voor de eeuwige heerlijkheid en zaligheid.

Zóó heeft Calvijn dezen tekst gelezen en terecht. Zakelijk schrijft hij als volgt:

„Als heden ten dage door de verkondiging van het Evangelie meer menschen tot de kerk verzameld worden, dan vroeger door de wet, zoo is het toch maar een klein deel, dat zijn geloof door een nieuw leven bewijst. Daarom zullen wij ons niet met den blooten schijn van geloof tevreden stellen, maar onszelf ernstig toetsen, opdat wij bij de laatste keuze tot de rechtmatige gasten kunnen gerekend worden. Want gelijk Paulus in herinnering brengt (2 Tim. 2 : 19v.) zijn in het huis Gods vaten ter eere en vaten ter oneere: daarom sta af van ongerechtigheid, wie den naam van Christus noemt. Ik ga hier niet dieper in op de eeuwige verkiezing Gods: want Christus' woorden bedoelen slechts te zeggen, dat God met een bloote geloofsbelijdenis niet tevreden is. Hij erkent hen niet als de Zijnen, die slechts schijnbaar Zijn roeping gehoor hebben gegeven".

⁂

Zoo verstaan brengt deze tekst niemand tot wanhoop.

Maar het is wel een ernstig woord, dat ieder moet ter harte nemen.

Als we tot een feest worden genoodigd, gaan we in daarbij passende kleedij.

Daar wordt wel eens te veel drukte voor gemaakt en teveel kosten ook.

Maar voor het feest dat de HEERE voor zijn volk bereidt, kunnen we niet te veel zorg hebben. Er staat in Openbaring 21 : 27: „En in haar zal niet inkomen iets dat ontreinigt en gruwelijkheid doet en leugen spreekt, maar die geschreven zijn in het boek des levens des Lams".

Er zal een keuze plaats hebben aan het einde der dagen.

Een schifting van rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

Laten we maar toezien, dat we mogen behooren tot de uitverkorenen, die zullen ingaan in de eeuwige vreugde.

Bovenstaande tekst wil ons niet bang maken om aan de roeping gehoor te geven. Hij wil er ons juist toe drijven om vollen ernst met die roeping te maken.

Hij wil — gelijk heel de Schrift — onze verantwoordelijkheid niet verlammen, maar prikkelen tot de hoogste activiteit.

H. J. J.

Braunschweig, Hannover, Mecklenburg-Schwerin, Nassau, Saksen en Sleeswijk-Holstein; in de drie noorsche (luthersche) rijken is het vrijwel evenzoo als in Duitschland; alleen Zweden heeft bij de wijding der lutherse bisschoppen vastgehouden aan de apostolische successie, met het oog daarop had in 1527 de bisschopswijding plaats door een bisschop, die zelf door den paus was geordend. De anglicaansche kerk in Engeland, ofschoon ze de roomsche priesterwijding als sacrament verwerpt, handhaaft de apostolische successie „uit gehoorzaamheid en eerbied jegens deze getuigen van Jezus Christus"; toen in de vorige eeuw de engelsche bisschoppen in de staatskerk hun stoel bedreigd zagen, begon de hoogkerkelijke partij, zonder zich aan den paus te willen onderwerpen, hoe langer hoe meer de grenzen tusschen protestantisme en roomsch-katholicisme uit te wisschen; Leo XIII verklaarde echter in 1896 door de bul „Apostolicae Curae" dat de „anglicaansche wijdingen" van nul en geener waarde zijn. De Oud-bisschoppelijke Cleresie in ons land, die het absolute pauselijke gezag verwierp, doet van elke „wijding" mededeeling aan den paus; deze antwoordt daarop telkens prompt met vervloeking (anathema).

P. D.

KERKELIJK LEVEN

Wees „anti", maar niet „een anti".... en heelemaal niet „een contra"

Nog een laatste gedeelte rest ons van het ingezonden stuk van ds J. Bosch. Daarmee zal dit dan beantwoord zijn.

Eerst was mijn voornemen, dit laatste gedeelte niet op te nemen. Omdat er gesproken wordt over enkele personen uit Amerika, en over een blad, dat een ingezonden stuk niet opgenomen heeft, zonder dat de naam van het blad genoemd wordt. Over die amerikaansche dominees, met naam en toenaam genoemd, neem ik geen stukken op. Want als ik dat doe, kan ik direct tegen-reacties verwachten. Als ik laat drukken: ds A. zei (heelemaal in Amerika) dit, en toen deed ds B. onmiddellijk dát, en ds C. trok tegen ds D. een grimas, dan kan ik na zóóveel maand een artikel opnemen van A., B., C., D., die me vertellen, dat het zóó niet gebeurd is, en wat ik wel denk, en hoe ik eraan kom, en dan hebben we de poppen weer aan het dansen, en de profeten niet aan het profeteeren. En wat dat blád betreft: als het een ander blad is, dan moet de klacht over het niet opnemen van een stuk dáár maar naar toe. En als het soms De Reformatie is, wel, dan moet degene, die erover ontevreden is, het zelf maar zeggen. Ik heb wel eens een stuk geweigerd, waarin over alles en nog wat verteld wordt over personen in Amerika. Die stukken zal ik niet plaatsen; er is al veel te veel geharrewar, en veel te weinig gesprek over wat zoden aan den dijk zet.

Lees ik dan ook nog iets over een dominee van ons, aan wien iets zou „verboden" zijn, terwijl ik, die het geval meen te kennen, iets heel anders meen te weten, dan begrijpt men, dat ik die passage niet opneem.

Ik geloof, dat inzake „Amerika" er een massa mools bedorven is, door onnoodige fouten. In Amerika zelf. Maar ook in Nederland. We weten wel eens wat al te gauw hoe de vorken in de stelen zitten. En dan schrijven we maar, en beslissen maar, en adviseeren maar. Over dat amerikaansche geval hebben onze deputaten, meen ik, geen onduidelijk geluid laten hooren: ik zelf heb me in ons blad ook niet onbetuigd gelaten. Op wat ik als argument gaf, zag ik nog geen inbreuk maken. Laat me daarom niet op gezag van briefschrijvers uit het buitenland, uit wier brieven dan weer een ander een keus doet, door publicatie van ingezonden stukken, helpen oordeelen over wat niemand precies weet. Als ik publiceer, op gezag van een correspondent van een inzender, en er komen stukken en brokken van, heb ik er den last van, en niemand anders. Met plezier heb ik ergens last van, als ik zelf weet, wát ik zeg, en waaróm ik het zeg, of zeggen móet. Maar ik kan niet via ingezonden stukken mededeelingen doen over oncontroleerbare verslagjes van bijeenkomsten in Amerika, noch over een dominee, wiens zaak anders is, dan zoo maar weer — blijkens dit ingezonden stuk — verteld wordt. Die dominee is er zelf bij geweest, en kan dus niet gezegd hebben, wat inzender vernam, dat toch geschied is.

Maar toch wil ik niet geheel en al zwijgen over dat laatste gedeelte van het stuk van ds Bosch. Daarom zal ik, met enkele weglatingen, opnemen, wat mij geschikt lijkt:

„Nog een tweede feit stemt mij niet rustig. Het betreft de bittere strijd.... die.... emigranten in Amerika (Canada) thans nog tegen Kuyperiaansche leeringen hebben te voeren. Naar aanleiding van mijn schrijven in De Reformatie, kreeg ik een brief van een broeder, die.... emigreerde.... Deze broeder, mij verder onbekend, schrijft me.... Onze briefschrijver verhaalt.... Ik kan alles niet noemen, waarover de afzender zich beklaagt.... De schrijver verhaalt van een vergadering, waar getracht is de zaak te overbruggen.... Maar.... als die leer.... geleerd wordt .... door.... of.... (van de tegensprekers zwijgt de brief. K. S.) kan men dan nog van meening spreken?..

Met het oog op deze dingen vraag ik: moet nu de vrijgemaakte Kerk, na al de ellende sinds 1892, na